

İnternet ve Kürelleşme

Durmuş Hocaoğlu

Karizma., ISSN 1302-4981., Sayı: 13., Ocak-Şubat- Mart 2003., İstanbul., s.63-72

Durmuş Hocaoğlu, *Karizma* Makale Sıra No: 01

Bibliyografya Künyesi:

Hocaoğlu, Durmuş., “İnternet ve Kürelleşme”., *Karizma.*, ISSN 1302-4981., Sayı: 13., Ocak-Şubat- Mart 2003., İstanbul., s.63-72, *Karizma* Dosya Başlığı: “Küresel Bir Arşiv mi, Sanal Bir Dünya mı?”

İstatistikî Bilgiler (Dipnotlar Dâhil):

Sayfa: 10; Kelime: 4.210; Karakter: Boşluksuz: 26.180; Boşluklu: 32.420

Matbû metni tarayarak dönüştüren ve düzenleyen:

Durmuş Hocaoğlu

internet ve Küreselleşme

Durmuş Hocaoğlu

e-mail: dhocaoglu@ultratv.net

Internet, bütün dünyaya "bilgi" olarak ciddi çok şey veriyor; ama sadece saf bilgi vermiyor; gerek sağlamış olduğu enformasyonun nicelik ve niteliği ve gerekse de tek yönlü bilgi ve propaganda bombardımanı ile dünyanın belirli merkezlerden yönlendirilmesi ve bütün bunlar yanında Batı dışı dünyanın ve hassaten Türk-İslâm küresinin bir medeniyet projesinin olabirliğini gitgide daha tartışmalı ve daha ümitsiz bir hâle getiriyor.

Küreselleşmeye dair. Bu kısa ve iddiasız yazıda Küreselleşme (Globalization) gibi çok geniş çaplı bir konunun ne gibi farklı tanım çerçevelerine oturtulduğunu ele alacak olmamakla beraber, sadece anahatlarıyla ve çok kalın çizgilerle kısaca temas edilecek olursa; söylenmesi gereken şey, 'efrâdını câmi ayyârını mâni' bir tanım çerçevesine dâhil edilemeyecek kadar karmaşık ve muğlak bir şey olduğudur.

Küreselleşme'nin yolaçmış olduğu kavramsal düzeydeki karmaşaya, aynı zamanda onunla birlikte ortaya çıkan terimlerde de rastlamaktayız. Meselâ "yırtıcı küreselleşme" (predatory globalization), "saldırgan küreselleşme" (aggressive globalization), "ekonomik küreselleşme", "kültürel küreselleşme", "siyâsî küreselleşme", "yek vücut küreselleşme" (corporate globalism) gibi doğrudan küreselleşmeye ilişkin kavramlar yanında, "exceptionalism", "exemptionalism" (istisnâcilik) ve ayrıca, global ve local kelimelerinin birleşiminden mürekkep ve "küyelleşme" gibi garip bir biçimde Türkçeleştirilen "glokalleşme" (glocalization), "küresel-latinleşme" (glolatinization) gibi kavramlar da tedâvülde dolaşmakta olduğu gibi "dünya milliyetçiliği" (world nationalism), "normatif globalizm", "dünya

parlamentarizmi” gibi kavramlar da yine onunla ilintili ve ilgili olmak üzere karşılaştığımız kavramlardır. Bunun yanında, “tarihin sonu” ve “milyenyumculuk/milenaryancılık” gibi terimler dahi, bu çerçevede fikir piyasasında hararetli tartışmalara sebep olacak şekilde ihyâ edilen kadim kavramlardandır.

Başlangıçta da dile getirmeye çalıştığımız üzere küreselleşme, efrâdını câmi ağıyarını mâni’ bir tanım çerçevesine dâhil edilemeyecek kadar karmaşık ve muğlak bir şey. İmdi: Karmaşık ve muğlak da olsa “bir şey”; burası muhakkak, mes’elenin bu tarafı sûret-i kat’iyyede ne muğlak ve ne de karmaşık; ama “nasıl bir şey”? Bir olgu mu, bir süreç mi, irâde dışı tarihî bir kader mi; ne? Yoksa daha başka ve daha karmaşık bir ‘şey’ veya bir ‘şeyler kompleksi’ mi? Gerçekten de, küreselleşme, birçok bakımdan bir olgu ve/ya bir süreç olarak anlaşılabilir; ancak, muhakkak ki fiziki/tabîî değil, beşerî; insan eseri.

Ve yine muhakkak olan başka bir şey de şu ki, birçok veçheye sahip olmakla beraber, küreselleşmeyi asıl karakterize eden yanı, sonuç olarak, dünyanın Batı eliyle yeniden ve icâbında “tedhiş” yoluna da başvurarak kolonize edilmesi şeklinde hâsil etmiş bulunduğu yıkıcı sonuçtur ve benim de benimseyerek kullandığım “Saldırgan Küreselleşme” (Aggressive Globalization) teriminin anlatmak istediği budur.

İnternet

İmdi; küreselleşme olgusunun temelinde yatan aslı sebep, Batı’nın, tarihin belirli bir döneminde, büyük bir başarı göstererek (İslâm dünyasının çoktan unuttuğu ve sırtını döndüğü) tabiatı keşfetmesi, onu bir hâkimiyet nesnesine dönüştürmesi ve bunun sonucunda daha önce hiçbir yerde bir örneği ve modeli bulunmayan yepyeni bir çağ, insan-eşyâ ve insan-insan ilişkilerini yeni baştan ve yepyeni bir formatla düzenleyen “modernite” denen bir çağ başlatması ve bununla bütün dünyanın istese de istemese de içinde yaşayacağı yepyeni bir dünya kurması; zamanla bütün dünyayı kapsayan ve bütün rakiplerini

ve hasımlarını mağlûp eden, bütün medeniyetleri çökerten ve bütün kültürleri ezen karşı konulamaz siyâsî, iktisâdî, askerî, medenî ve kültürel üstünlük te’şis etmesi ve aynı zamanda da zayıflar ve mağlûplar karşısında merhametsiz ve kıyıcı olmasıdır.

Yâni: Ne yazık ki Batı üstündür ve yine ne yazık ki zayıf karşısında merhametsiz, kıyıcı ve yayılmacıdır; birincisi O’nun başarısı, ikincisi de, tarihinden tevârüs ettiği “barbar”, yâni “yabancı” olanı adam yerine koymama geleneğinin bir uzantısıdır.

Batı’nın bu iki belirleyici özelliği olan üstünlüğü ve yayılmacılığı kıyıcılığından birincisi bir “câzibe”, ikincisi de “defia” (itme) rolü oynamaktadır ki birincisinin te’şiriyle Batı dışı toplumlar hangi yere giderlerse gitsinler, Batı’dan çok şey almak, yeni şöyle ya da böyle “batılaşmak” gibi bir zarûretle yüz yüze kalmışlardır, kalmaktadırlar ve aynı zamanda O’nun gücünün temellerini keşfedemedikleri için de doğrudan ya da dolaylı olarak apaçık bir sürette te’şiri ve yönetimi altına da girmişlerdir ve girmektedirler de. Yine Batı, bütün dünyayı, kendi medeniyeti vâsıtası ile birleştirmekte, O’nu bir “tekil dünya” hâline getirmekte ve bunun hem sebebi ve hem de neticesi olarak değerleri, normları, hayat tarzları bütün dünyada bir “tekil” oluşturmaktadır. Şöyle de diyebiliriz: Bütün dünya, açık ya da gizli, Batı’nın iktisâdî, siyâsî, medenî ve kültürel hakimiyet alanı haline gelmekte; Batı merkezde olmak üzere “tekilleşmekte”dir.

İşte, küreselleşme denen olgunun en önemli veçhesi çok kısaca budur.

Ne var ki Batı’nın hemen bütün varoluş alanlarını kapsayan ve bütün taşları yerinden oynatan bu üstünlüğü, Batı dışı toplumların eline, “iyi ve hayırlı” istikamette kullanabilecekleri çok şey de veriyor: Demokrasi gibi.

... ve İnternet gibi.

İnternet, iki yüzü de kesen bir kılıç gibi: Hem, “iyi ve hayırlı” istikamette kullanabilecek evrensel ve muhteşem bir enstrüman ve hem de birçok bakımdan, saldırgan küreselleşmenin bir aracı.

İnternet ve Bilgisayar

Küreselleşme'nin kendisinin en bâriz bir şekilde ortaya koymuş olduğu somut varoluş alanlarının başında gelenlerinden birisinin ve hattâ birçok bakımdan birincisinin internet olduğu tartışmasız bir husustur. Fakat interneti "Bilgisayar"dan bağımsız olarak sâdece kendi tekilliği içerisinde ele aldığımız takdirde içinden çıkılmaz bir karmaşaya dūcâr olacağımız gün gibi zâhirdir; zira, internet bir anlamda bilgisayarın bir sonucu, ürünü ve fonksiyonudur, öyle ki, bilgisayar olmasaydı internet de olamazdı; biraz daha ileri giderek şunu dahi söyleyebiliriz: Bilgisayarsız bir internet bir "hiç"ten ibârettir, tasavvur dahi edilemez.

O hâlde, ilk önce, şu "bilgisayar" denen nesneye kısaca bir göz atalım.

Bilgisayar Nedir?

Artık hayatımızın hemen hemen vazgeçilemezleri hükmündeki nesnelere arasında en başta gelenlerden birisi olan bilgisayarın dikkate değer birkaç özelliğinden muhtasaran da olsa bahsedebiliriz: İlk akla geleni, bütün sınırları aşarak tüm dünyayı birbirine bağlayan, bugüne kadar bir örneği görülmemiş muazzam bir bilgi (daha sıhhatli ve sahih ifâdesiyle, enformasyon) ağı oluşu; ikincisi, bu ağ (web) aracılığıyla farklı potansiyellerdeki kültür ve medeniyetleri birbirine bağlaması; üçüncüsü ise bunun sonucu olarak yüksek potansiyelli kültür ve medeniyetlerin düşük olanları ezmesine, tahrip etmesine, dönüştürmesine, kendisine yabancılaştırmasına, yâni kısacası "küresel çapta" bir kültürel emperyalizme yardım eden bir âlet fonksiyonu üstlenmesi; dördüncüsü, dünyanın, belirli merkezlerden kontrol edilebilir hâle getirilmesine olağanüstü katkı sağlaması ve bu yönüyle ayrıca yine küresel çapta bir siyâsî emperyalizme de âlet olabilmesi veya en azından potansiyel olarak böyle bir imkânı haiz olması; beşincisi, 19. asırda buhar gücünün sembolleştirmiş olduğu "mekanik çağ"ın mekanistik düşüncesinin yerini alan/almaya başlayan "elektronik

çağ"ın sembolü ve fetişî hâline dönüşmesi; altıncısı ise, bu sebeple ilintili olarak, bir tür "teknolojik Darwinizm"e yol açmış olması olarak özetlenebilir.

Hâsılı bilgisayar, günümüzde teknolojinin sembolü ve hatta (biraz mübalağa ile, 'kendisi') olmak durumundadır diyebiliriz.

Bilgisayar, Enformasyon, Bilgi, Siberetik ve Organize Sistem

Bilgisayar siberetik anlamda bir organize sistemdir ve her organize sistem gibi "enformasyon"dan "bilgi"ye giden şu prosedüre tâbidir: 1- İlk enformasyon safhası; 2- İzlenim (impresyon) safhası; 3- Duyumlama (sensation) safhası ve 4- Integrasyon safhası; 5- Bilgi safhası: Bu, nihâi safha olup, aynı zamanda "enformasyon işleme" (information process) safhası olarak da anılabilir. Artık, bilgi edinme prosedürü son kademesine ulaşmış ve bilgi hâsil olmuştur. Ne var ki, bu nihâi safhaya kadar olup biten şeyler birer fizikî fenomen olmak hasebiyle ölçülebilen (kemmi, kantitatif) büyüklükler olduğu halde, bu son safhada elde edilen şey, yâni "bilgi", herhangi bir sakala ile ölçülemeyecek olan, uzamsız ve kütesiz, gayr-i fizikî bir şeydir; bu sebeple bilgisayarın yapabileceği her şey dördüncü safhada kalır; "bilgi", yani saf bilgi yalnız insana hasır .

İmdi, görüldüğü üzere; Enformasyon, bilginin kendisi değil, ham malzemesidir. Beşerî mânâda bilgi (knowledge), enformasyonda mevcut olan bu potansiyel (bilkuvve) bilgi imkânını aktüel hâle dönüştürmeye, "bil-fiil bilgi"ye ircâ etmeye muktedir olan, bilen (bilebilen, bilmeye muktedir) bir süjenin zihnî (beyinsel değil) ürünü olduğundan, işbu 'bilen süje' olmadığı sürece bu enformasyonlar hiçbir epistemolojik değer ifâde etmeyeceklerdir. Bilgi edinme prosedüründe son safha olan bilgi safhasına kadar bütün safhalardaki ameliyeler fizikî neviden olup ölçülebilen şeyler olduğu halde, bu prosedürün ürünü olan bilgi, gayr-i fizikîdir.

Bilgisayar veya Sun'î Zekâ

Bilgisayar, belirli hesaplamalar yapmak ve kendi kendisini geri-besleme (feed-back) sùretiyle kontrol etmek üzere gerekli mekanizma ile donatılmış, belirli veriler(data) girildiğinde belirli sonuçlar elde edebilen bir makina, bir "elektromekanik yapay organize sistem"dir. Organize Sistem ise, belirli bir denge durumunu elde etmek için çalışan ve bu denge durumunu değiştirmeye yönelik dış teşirler karşısında iç dengesini koruyabilen bir elemanlar cùmlesi, bir sistemdir. Bu en umùmi târif çerçevesinde ele alındığında, makine ile biyolojik sistemler arasında da temel prensipler yani organizmanın çalışma prosedürü düzeyinde, radikal bir fark yoktur ve bu durumda biyoloji de umùmi makineler teorisinin bir şubesine indirgenebilir.

Makina kavramı fizik ve sibernetik açılardan farklı anlamlar taşır. Fizik Makine, dışarıdan verilen enerji ile belirli işleri yapabilen veya önündeki dirençlere karşı bir güç tatbik edebilen sistem anlamında olduğu halde, Sibernetik Makine, hâl değiştirme (tranformasyon) kaabiliyetine sâhip bulunan sistem anlamındadır. Bu târif ile Sibernetik, makinenin mânâ ve muhtevâsında önemli boyutlarda değişiklik yapmakta ve bu sùretle cansız sistemler ile canlı sistemler arasında bir birlik (Sibernetik Monizm) kurmaktadır. Bu bakımdan, sibernetik bağlamdaki makina târihiyle Mekanizm önemli ölçüde terk edilmekte ve böylelikle de canlı sistemlere "mekanik makinelik" atfetmekle Mekanizm'in dar kalıplarından kurtulunmuş olmakta ve meselâ, Mekanizm'e sapanmadan, bir insanın burnunu kaşması ile bir asansörün katlar arasında inip çıkması (bu bağlamda) aynı kategoriye dâhil edilebilmektedir.

Modern bilgisayarların esasını da oluşturan bir organize sistemin umumî davranış prosedürü řu şekilde özetlenebilir:

1. Enformasyonların intikali (giriş=input);
2. Enformasyonların duyumlama yolu ile ilgili deęerlendirme merkez(ler)ine sevk;

3. Duyumların birleřtirilmesi (integrasyon);
4. Enformasyon işleme safhası (çıkış=output; insanda, bilgi safhası)
5. Giriş-çıkış kontrolü ve karar safhası;
6. Bu kararın yerine getirilmesi için icrâ organlarına tâlimat sevk;
7. Bu tâlimat(lar)ın yerine getirilmesi: Reaksiyon

İşte, bugünkü modern bilgisayarların esası da bu şekilde bir sun'î organize sistem teşkil etmekten ibarettir.

Canlı sistemlerde bu mekanizma organik (uzvî, hayâtî) iken bilgisayarlardaki fark, yapay (sun'î, artificial) olmasıdır.

Bilgisayarın Tarihi Gelişim Seyri:

1. Mekanik Hesaplayıcılar; Otomat, Otomasyon

Hesaplayıcı (Computer veya Calculator), kendisine verilen belirli verilerden (data) belirli hesap neticeleri elde etmeye yarayan mekanik ve/veya elektronik tertibatların genel adıdır ve bilgisayarda esas olarak bir "hesaplayıcı"dır (computer). Tarihte bilinen ilk hesaplayıcı, bugün de ilkokul çağı çocuklarını hesaba alıştırmakta kullanılan ve en az beşbin yıllık bir tarih biçilen, on adet çubuk üzerine geçirilmiş onar adet boncuktan oluşan ve parmaklar yerine kullanılan ilkel bir sayma ve hesap mekanizması olan "abaküs"tür. Ancak, aradan geçen uzun zamanlar boyunca başka bir hesaplama mekanizması görülmemişken, ilk defa olarak 12. yüzyılda, devrimsel bir yenilik olan bir "sun'î organize sistem", nâm-ı diğer "otomasyon sistemi" gerçekleştiren ve birçok buluşun yanında en dikkat çekici olanı, birisi "hesaplayıcı", diğer de "yazıcı" olan iki ayrı üniteden müteşekkil bir kombinasyon olan ve (üstelik fiilen çalışan) bir makine-insanın, yani robot'un detaylı bir biçimde açıklandığı "Olağanüstü Mekanik Araçların Bilgisi Hakkında Kitab"ın müellifi Artukođlu Türklerden Cizreli Ebu'l-İz'dir (ünvânıyla

birlikte tam adı: Bedi'üz-zamân, Ebu'l-Iz İsmail bin er-Razzaz el-Cezerî). Ebu'l-Iz'in teknoloji tarihine büyük katkısı olan "otomasyon", dışarıdan belirli bir enerji verildikten sonra, kendi kendine çalışan (meselâ zemberekli bir saat gibi) bir sistem demek olan "otomat"tan farklı olarak, enformasyon alış verişi ile kendi kendine çalışabilen sistem, ya da sistemler arasında kendi kendine dengeler kurabilen ve ayarlamalar yapabilen sistem anlamındadır. Ancak bir terim olarak çok yenidir: İlk defa 1949'da Ford Motor Şirketi'nden D. S. Harder tarafından, "otomobil imâlâtında belirli işlemlerin insan eli değmeden yapılması" anlamında kullanılmış olup, daha sonra J. Diebold tarafından sibernetik anlamında kullanılmıştır.

Ebu'l-Iz'den sonra geçen uzun yıllar boyunca bu konuda yine başka herhangi bir katkı görülmemiş, ancak, gelişmenin ilk aşamalarına Rönesans sonrasının matematikçisi ve Batı'da logaritmanın kâşifi olarak kabul edilen John Napier'in (1550-1617) logaritması yeni bir hesaplama sistemi olarak ortada görülmüş, bunu, Wilhelm Schickard'ın (1592-1635) ilk defa gerçek bir mekanik hesaplama makinası olarak kabul edilen buluşu tâkip etmiş; daha sonraları 17. asrın önemli filozof, fizikçi ve matematikçisi Blaise Pascal'ın kollu hesap makinelerinin de temel sistemi olan "dişli çark sistemi" ortaya çıkmıştır. Pascal'ı takiben daha gelişmiş bir çark sistemi Gottfried Wilhelm Leibniz (1646-1716) tarafından icad edilmiş, onu da Charles Babbage'ın (1792-1871) daha da mükemmel bir sistem olup, kendinden öncekilerin makinalarından farklı olarak "kolla çevrilen" bir hesaplayıcı yerine, "kendiliğinden çalışabilen" ve fakat fikir babasının gerçekleştirilmeden öldüğü ve bir sunî organize sistem denemesi olduğu için modern bilgisayarların ilk atası sayılabilecek mekanizması tâkip etmiştir.

Babbage'ın sistemi, Ebu'l-Iz'den bu yana geçen uzun asırlardan sonra, biri "diferansiyel" ve diğeri de "analitik" olarak çalışan iki sistemden oluşan, daha da gelişmiş ve Joseph Marie Jacquard (1752-1834)

tarafından icat edilen "delgi kartları" sisteminin kullanıldığı bir otomasyon denemesidir. Daha sonra, Amerikalı istatikçi Hermann Hollerith (1860-1929), mekanizmayı daha da geliştirerek, 1890 senesi ABD genel seçimlerinde oy sayımında kullanılmış olan ilk "istatistik makinesi"ni gerçekleştirmiştir ki bu sâretle ilk defa olarak teknoloji tarihine "programlanabilen" otomasyon sistemi girmiş oluyordu. Hollerith'den bir müddet sonra Harvard Üniversitesi'nde Howard Aiken, 1944'de, ilk tam otomasyonlu ve genel amaçlı hesaplamayı gerçekleştirdi; ancak o da kendisinden öncekiler gibi elektronik değil, mekaniktir ve çarklardan müteşekkildir.

2. Elektronik Hesaplayıcılar: İlk Gerçek Bilgisayarlar

Gerçek Bilgisayar olan Elektronik Hesaplayıcılar'ın (Electronic Computer) gelişim tarihi dört ana safhaya taksim edilmektedir: 1945-1956: 1. Kuşak Bilgisayarlar; 1956-1963: 2. Kuşak Bilgisayarlar; 1964-1971: 3. Kuşak Bilgisayarlar; 1971'den günümüze: 4. Kuşak Bilgisayarlar.

İlk nesil elektronik hesaplayıcılar, birbirine çok yakın zamanlarda Almanlar, Amerikalılar ve İngilizler tarafından ayrı ayrı olarak II. Dünya Harbi'nin devam ettiği yıllarda, 1941-45 arasında yapılmıştır. Almanların ilk bilgisayarı "Zuse", Amerikalılarınki "Eniac" ve İngilizlerinki de "Edsac" ismini taşımaktadır; daha sonra Almanlar, peş peşe, hepsinin hesaplama hızları Amerikan makinalarından daha üstün olan ancak Eniac'a göre biraz geride bulunan Z-1, Z-2, Z-3, Z-4'ü imâl ettiler. Bu üstünlüğünden dolayı bugün, 7237 iş saati mesâî ürünü olup 18.000 adet elektron tübü, 1500 adet kontaktör ve binlerce metre uzunluğunda kablo, binlerce devre elemanından müteşekkil ve 30 ton ağırlığı ile bir dev olan ve ancak 20 adet 10 rakamlı sayı depolayabilen bir hâfıza ve bir o kadar da zincirleme hesap kabiliyetine sahip olmaktan başka bir yeteneği olmadığı için bugün artık teknik olarak hiçbir değer taşımayan, bütün ilk

olarak hiçbir değer taşımayan, bütün ilk kuşak bilgisayarlar gibi “elektron tüpleri”nden oluşmuş bulunan Eniac ilk tam anlamındaki elektronik bilgisayar olarak kabul görmektedir.

Bilgisayarların asıl gelişmesi, 2. Kuşak ile başlar ki bu da 1956’da Ge (germanyum) ve Si (silisyum) gibi “yarı iletken kristaller”in keşfinin elektronik teknolojisi-nde olağan üstü bir ufuk açması ve elektron tüplerinin yerini almasının bir sonucudur; o zamandan beri bilgisayardaki teknoloji prensip olarak aynıdır.

Özetleyecek Olursak:

Felsefi açıdan, bilgisayarın ürettiği şey “bilgi” değil, onun ham malzemesi olan “enformasyon”dur. Bu sebeple de bilgisayarlar Soyutlama (Tecrit), Anlamlandırma ve Yorum yapamaz; bunları yapan insandır. Bilgisayarlarda sadece “enformasyon” bulunmasına karşılık, insanda bununla beraber ve bunun da üstünde olan şey “bilgi”dir. Enformasyon, ölçülebilen bir fiziki kemiyettir; halbuki Bilgi, zatı itibari ile ölçülemez; ancak onun dışlaşmış (manifeste edilmiş) hali olan enformasyonları ölçülebilir. Enformasyon’un fiziki olmasına mukabil Bilgi spiritüel’dir. Yani, bilgisayar sonuç olarak insan ürünü bir makineden ibarettir; ne düşünebilir ve ne de müessirini aşabilir. Velhâsıl: Bilgisayar, “bilgisayar”dır, insan, “insan”dır.

İnternet: Kısa Tarihçe

İnternet o kadar yakın zamana ait bir şey ki “tarih” kavramı altına konması bile tebessümle karşılanabilir; ama yine de deneyelim:

Modern bilgisayarların, yani elektronik hesaplayıcıların ortaya çıkış tarihi ile internetinki arasında pek fazla bir zaman farkı bulunmakta değildir: 12 yıl. İlk defa olarak, garip bir çakışma ile, Marshall McLuhan’ın 1960’da kaleme aldığı “Understanding Media: The Extensions of Man” isimli eserinde zikrettiği “Global Köy” (global

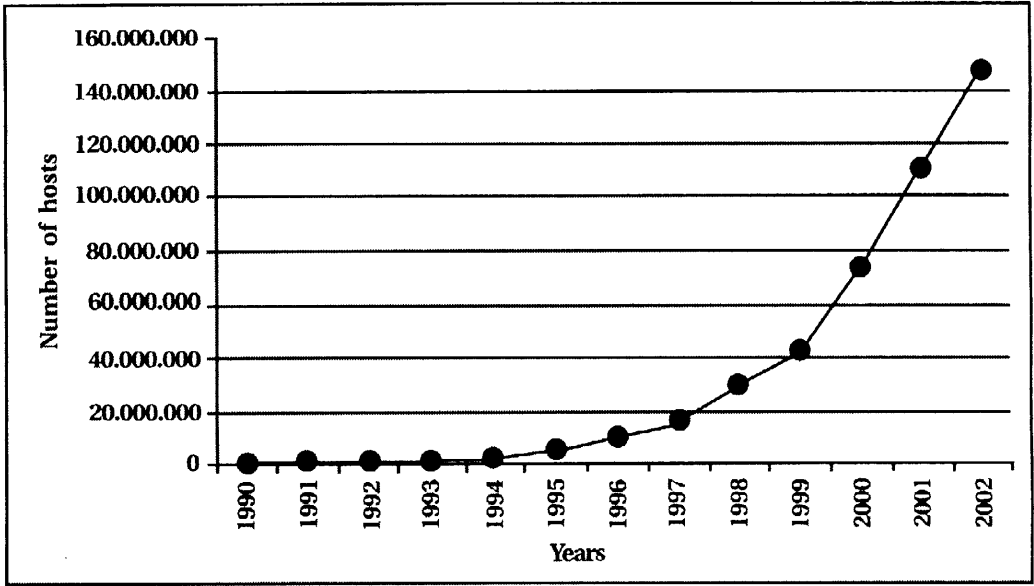
village) tâbiri ile yükselttiği küreselleşme kavramıyla hemen hemen aynı yıllarda, 1962’de, RAND Corporation’un 1962’de askerî kumanda ve control gayesiyle sağ- lam ve distribütif bir iletişim araştırması- na başlaması ve Savunma Bölümü’nün liderliğinde oluşturulan “Advanced Research Project Agency” (ARPA) ve bunun bir uzantısı olan küçük bir network (ARPA-NET) projesi ile ABD’deki süper bilgisayarların birbirine bağlanması ile start alan internet, aradan geçen yıllar içerisinde bilgisayarların gelişmesine paralel olarak hızlı bir tekâmül grafiğı çizmiş ve ilk defa 1969’da dört kampüsü (Stanford Araştırma Enstitüsü, UCLA, UC Santa Barbara ve Utah Üniversitesi) birbirine bağlayan bir “host” oluşturulmuştur. 1970’de ALO-HANET geliştirilmiş, ARPANET’in host adedi 213’e yükselmiştir ve artık her gün ortalama yirmi günde bir host bu listeye eklenmeye başlanmıştır.

O güne dek bilinmeyen “internet” teriminin ilk defa kullanılışı ise 1982’dir. 1982-87 arasında TCP/IP yaratılmış; ARPANET ilk defa olarak “internet” adıyla görünmüş, 1983’te ise TCP/IP internetin evrensel dili hâline gelmiştir.

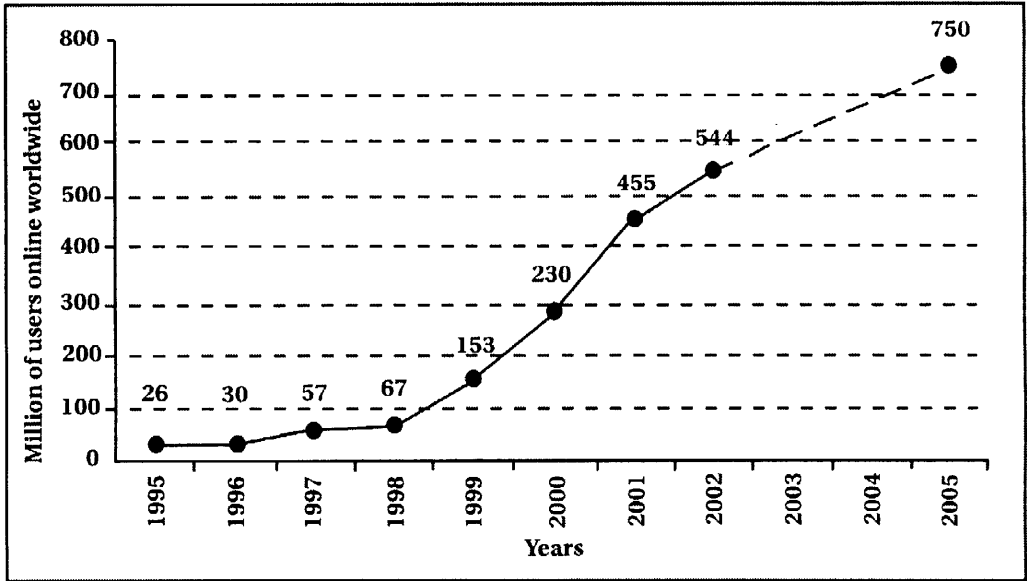
1984’de William Gibson “Neuromancer” isimli romanında “cyberspace” terimini kullanmış ve bu terim kısa sürede internet literatürüne yerleşmiştir.

1985’de internet e-mail ve haber grupları artık hayatın her alanına yavaş yavaş girmeye başlamış, 1986’da Ohio-Cleveland’da Case Western Reserve Üniversitesi ilk “Serbest Net”i (Freenet) ihdas etmiş, 1987’de host adedi 10,000’i aşmış, bu rakam 9 yıl içerisinde bin katına ulaşarak 10 milyonu ulaşmış (1996) ve internet gerçek anlamıyla “küreselleşmiş”tir.

Nitekim web sitelerine servis sağlayan “host”ların adedi günümüzde (Eylül 2002) takriben 150 milyona, online internet kullanıcılarının adedi ise 550 milyona ulaşmıştır [Bkz: Şekil 1 ve 2]*

Şekil: 1: 1990-2002 arasında dünyadaki host grafiği

Şekil: 2: Dünyada online Internet kullanıcı sayısı: 1995-2002 arasında gerçekleşen sayı ve 2002-2008 tahmini

İnternet ve Saldırgan Küreselleşme

Yukarıda da ifade ettiğim gibi, internet, hem saldırgan küreselleşmeye hizmet eden bir araç, hem de, “iyi ve hayırlı” istikamette kullanılabilir evrensel bir değer.

Önce iyisine temas edecek bir “internet düşkünü” olan birisi olarak, bir buçuk yıl önce Aksiyon’da heyecanla kaleme aldığım ve hâlâ aynı heyecanı duyduğum bir yazımdan uzunca bir iktibasta bulunacağım [En Büyük İnternet, Başka Büyük Yok!., Aksiyon, Sayı: 342;

Tarih: 23.06.2001-29.06.2001]:

“.../ İnternet, Globalleşme’nin en bâriz göstergelerinden birisi; fakat acaba hangi anlamda?...

.../...

“İnternette hemen hemen her şey var diyebilirim; hemen hemen her şey! Ama benim en fazla ilgimi çeken tarafı, “bilgi bankası veya deposu” niteliği. İnternet, gerçekten de tam mânâsıyla bir bilgi denizi! Adeta, sanki, devâsâ bir baraj patlamış da apartman yüksekliğinde su dalgaları üstünüze geliyor; dikkat etmezseniz boğulmak işten

bile değil. Şöyle bir manzara tahayyül ediniz: Bir gün, hayırsever bir amca, bütün ömrü boyunca birkaç plastik parçasından maâdâ doğru düzgün bir oyuncuğu olmamış bir fukara çocuğunun kolundan tutarak onu, envâ türden oyuncak ile lebâ-leb dolu bir hipermarkete götürüyor ve şöyle diyor: “Haydi evlâdım, buradaki bütün oyuncaklar senin; istediğin her oyuncuğu alabilirsin; kırmak dökmek dahi serbest”. İmdi: Ömrü boyunca hayâlini bile kur-maktan âciz kaldığı bu zenginlik karşısında, darı ambarına düşmüş aç tavuk gibi kalan bu gariban yavrucak ne hâle gelir? Eğer bir yerine inme inmez de sağ kalırsa ne âlâ; ve fakat yine de dikkatli ve seçici davranmazsa oyuncakları ellemekten oynamaya fırsat dahi bulamayabilir. İşte, ben kendimi bazan böyle hissediyorum; siteler arasında sörf yapmaktan, o site senin bu site benim, dolaşıp makalelere, tezlere ve kitaplara bakmaktan okuyamadığım zamanlar oluyor. Onun için diyorum ki: İnternet, en büyük kütüphâne; başka büyük yok! En azından benim için!”

“Evet; internet, benim için en büyük kütüphâne! Uzunca zamandır, özel ve istisnâî hâller hâriç, kütüphanelere gitme ihtiyacı duymadığımı söyleyebilirim! Lâzım gelen bilgi malzemesini (kitap, dergi gibi) yine gücüm vüs’atinde satın alıyorum; ama en fazla Bilgi Denizi’nde arıyorum. Artık, bir iş yapmaya değil yapmamaya, bir işe yaramaya değil yaramamaya kodlanmış; beni, yapacağım araştırmadan lânet ederek vazgeçirmek için var gücüyle gayret eden; kütüphâneye gelmiş bir kitabı üç-dört yılda okuyucuya çıkarmayan, üşengeç, tembel, canından bezmiş gibi duran, asık suratlı kütüphâne memurlarının vech-i mübâreklerini görmeyeli hayli uzun zaman oldu! Aman yâ Rabbim! Ne haz; ne saâdet! Evimdeyim; mekân, çalışma odam; rahat bir kıyâfetle masamın başında, ekranın karşısındayım, yanımda kahvem veya çayım; evimden uzanıyorum, Amerika’daki bir kütüphânedeki bir dergide neşredilmiş

bir makaleyi, bir kitabı veya bir doktora tezini ekrana alıyorum; elime toz değmiyor, kütüphâne memuru da yok!...”

“İnternet’le savaştan zavalhlara inat: Yaşasın İnternet! Kağsamış kütüphanelere ölüm!”

* * *

“İnternet denen bu çağdaş teknolojik kerâmetten istifâde etmek için aşırı bir gayret sarf etmenize hâcet yok: İyi bir bilgisayar, internet bağlantısı, bir yazıcı ve onun (kâğıt, toner, dram gibi) sarf malzemesini temin edecek ve faturasını ödeyecek kâfi miktarda mâlî güc (en zor tarafı burası); ve bir de en mühimi: Okuduğunu anlayabilecek bir ecnebî lisânî; tercihen ve bâhusus, İngilizce! İllâ ki İngilizce; an-şart İngilizce! İngilizce yoksa, hiç zahmet etmeyiniz! Çok istisnâî hâller hâriç, İngiliz lisânî yeter de artar bile! Fransızca ve Almanca gibi birinci sınıf kültür dilleri dahi İngilizce yanında bir kıymet-i harbiye ifâde etmiyor; esâsen bu işi pek de beceremiyorlar. ....Türkçe mi dediniz? Pek mahdut birkaçı hâriç, Türkçe siteler işe yaramaz. Üniversite siteleri umûmiyetle çok zayıf; bölüm programları, hocaların adları vesâirden başka dişe dokunur pek bir şey yok; bir de birkaç adet sâde suya tirit link; fazla bir ehemmiyeti yok; onların verdiği linklerin yüz katı zenginini ben kendim “favorit”e kaydettim. Kaldı ki, üniversitelerinden dahi çoban yetişen bir ülkenin kabile diline, bir işaretleme sistemine dönüşmüş dili ile kim ne yazar ve kim ne okur ki? Geçiniz efendim!”

* * *

“Bugüne kadar internetten aldığım makale, tez ve kitap sayısı binleri geçti; bunların hepsini tab’ etme imkânım maalesef yok; zira bu, yukarıda “en zor tarafı burası” diye zikrettiğim sebebe müstenîddir; ol sebebe binâen kısım-ı âzâmını “camdan” okuyorum. Bu hâl pek nâhoş; okumanın hazzını tadmak için illâ ve muhakkak el kâğıda meshetmeli; ama n’eylersiniz, buna da şükür!”

* * *

“İnternette “retrieve” ettiklerim içerisinde neler yok ki! Bereketli bir ummandan hangi balıklar çıkmaz? Birkaç örnek sayayım: Batı düşüncesinin hemen hemen bütün klasikleri bu bilgi denizinde mevcut; Antik Grek’in en tanınmış filozof, edip, şair ve tarihçilerinden yirminci asra kadar yaşamış olanlar dâhil. Roma ve Hristiyan Ortaçağ döneminde ve daha sonraları, Latince’nin bütün Batı’da “Lingua Franca” olduğu dönemde te’lif edilmiş Latince eserlerin nerdeyse külliyyâtı, asılları ve İngilizce tercümeleri ile birlikte mevcut; bazı siteler bunları “trilingual”, yâni “üçdilli” veriyor; aynı metnin hem Latincesine, hem İngilizcesine, hem de Fransızcasına aynı anda ulaşmak en fazla birkaç tuşu tıklatmaya veya farenin kuyruğunu biraz oynatmaya bakıyor; hepsi bu. Grekçe eserlerin ve modern dönem metinlerinin büyük bir kısmı aynı şekilde, “on-line”; emre hâzır! Gerisi sizin kaabiliyetinize kalmış; bilgi orada, karşınızda duruyor; uzan, al ve oku!”

* * *

İnternette çok önemli “tam akademik” siteler de var; meselâ EBSCO’da, bir kısmı hakemli bir kısmı hakemsiz binlerce akademik dergiden derlenmiş olan 1.100.000’den (bir milyon yüz bin) ziyâde akademik makale, “Digital Dissertations”da, 1861’den günümüze kadar yapılmış, 1.600.000’den (bir milyon altı yüz bin) ziyâde master ve doktora tezi tam metin olarak on-line yayınlanıyor ve bu siteye her sene ortalama 55.000 master ve doktora tezi ilâve ediliyor. Daha böyle niceleri var ki burada saymam. Türkiye’de hiçbir kütüphânenin vizyonu, ufku, gücü ve imkânı buna elvermez. Ne var ki, bu sitelerin hepsi “free” (yâni beleş) değil; yıllık abonelikleri hayli tuzlu olanlar da var (100.000 dolar gibi). Onun için, benim fikrimce, üniversitelerimizin yapacağı en hayırlı işlerden birisi, bu gibi sitelerin abone ücretlerini ödeyip ücretsiz ya da mâkul bir ücretle sunmak olacaktır; bunu kısmen de olsa yapan birkaç üniversite var/.... Ama yetmesi mümkün değil; dahası gerek. Kim bilir, belki bir gün, bu ülkede “Bilgi”nin değeri anlaşılırsa ya da balık kavağa çıkarsa?”

* * *

“İnternet bilgi materyalleri artık gitgide daha yaygın bir şekilde akademik yayınlar da da kullanılıyor; vâkıa hâlâ buna direnenler yok değil, ama, boşuna; internete karşı direnmek, vaktiyle matbaaya karşı direnmekten daha dar bir kafa anlamına gelmektedir.”

* * *

Evet; bir buçuk yıl önce kaleme aldığım bu yazımdaki fikir ve kanâatlerim değişmediği gibi, internet tutkunluğum değişmedi; hattâ katlanarak arttı bile.

Ne var ki, en fazla altı bin karakterle tahdîd edildiğim Aksiyon sayfasında pek dile getiremediğim çok ciddi ve gitgide büyüyen şikâyetlerim de var ve çoğu da küreseleşme, hassaten saldırgan küreselleşme ile ilgili.

Ancak, önce başka ve “müsbet” bir şikâyetimi dile getirmek istiyorum. İnternetin getirmiş olduğu büyük bir problem, yoğun kullanıldığında, yukarıdaki yazıdaki fakir çocuk metaforundakine benzer bir olguya, “enformatik cehâlet”e sebebiyet vermesidir. Gerçekten de, nasıl ki bir plastik oyuncak bile zor belâ bulurken birdenbire devâsa bir oyuncak dükkânına düşen bir çocuk, eğer kendisini kontrol edemeyecek olursa oyuncaklara elleriyle temas etmekten tek bir tanesiyle bile oynamaya fırsat bulamaz ise, benzer şekilde, aşırı bilgi materyalleri (enformasyonlar) içerisine gömülen bir internet tutkununun da okumasında azalma olabilir ki enformasyon bolluğuna mukabil bilgi kıtlığını ifâde eden ve çağdaş bir hastalık olan “Enformatik Cehâlet” budur.

Gelelim diğerlerine: Bunlardan birisi, yukarıdaki iktibasımın şu cümlelerinde mündemiç: “.../ Okuduğunu anlayabilecek bir ecnebî lisânî; tercihen ve bâhusus, İngilizce! İllâ ki İngilizce; an-şart İngilizce! İngilizce yoksa, hiç zahmet etmeyiniz! Çok istisnâî hâller hâriç, İngiliz lisânî yeter de artar bile! Fransızca ve Almanca gibi birinci sınıf kültür dilleri dahi İngilizce yanında bir kıymet-i harbiye ifâde etmiyor...”

İşte mes’elenin bu tarafı ziyâdesiyle mühim; zira, internet, İngiliz dilinin diğer dilleri (sileme bile) sindirmek, ikincileştirmek

konusundaki en büyük enstrümanı, bütün dünyayı artık “batılılaşma”dan ziyâde, onu da aşan başka bir dönüşüme (hattâ diğer batılı ülkeleri dahi) “Amerikalılaşma”ya zorlayacak kadar büyük bir kültürel hegemonyanın aracı hâline dönüşmüş bulunuyor.

İmdi, dil bir ifâdedir; kişilerin olduğu gibi toplumların da kendilerini inşa etme, anlamlandırma, tanıma, tanıtmaya, tanımlama ve dışlaştırma, kısacası “ifade” vâsitâsıdır ve hattâ daha bile fazla bir şeydir. Aristotoca söylersek “Dil’de olmayan, düşüncede yoktur”. Fakat dil ile ilgilenen herkesin bildiği bir başka ve mühim gerçek daha vardır: Dil, aynı zamanda kültür ve medeniyetin de kurucu unsudur. Dili çökmüş bir millet, bütün medeniyet projelerini ve hattâ hayâllerini dahi kaybedecektir. Kolonyalizm’e isyan eden Edward Said’in Doğu’dan söz ederken, küresel kolonyalizmin “medeniyetlerini, kültürlerini ve hattâ dillerini tahrip ettiklerini” dile getirmesi bu gerçeğin en çıplak ifâdesidir.

İnternet, bütün dünyaya “bilgi” olarak cidden çok şey veriyor; ama sâdece saf bilgi vermiyor; gerek sağlamış olduğu enformasyonun nicelik ve niteliği ve gerekse de tek yönlü bilgi ve propaganda bombardımanı ile dünyanın belirli merkezlerden yönlendirilmesi ve bütün bunlar yanında Batı dışı dünyanın ve hassaten Türk-İslâm küresinin bir medeniyet projesinin olabirliğini gitgide daha tartışmalı ve daha ümitsiz bir hâle getiriyor.

İnternet, efendilerinin, en çok da Amerika’nın; tarihli, derinlikli, ortaçağlı, aristokratlı, elitli bir toplum olan Avrupa’nın dahi değil; tarihsiz, derinliksiz, ortaçağsız, aristokratsız, gerçek anlamda elitsiz, zengin, güçlü, şımarık, kaba, küstah Spartakların, ulus olmaya çalışan ham yığınların, asâlet kazanmaya çalışan sonradan görme virtüözitesiz köylülerin, sığır çobanlarının, Gasset’in terimleriyle, “kitle adamlar”ın,

“yığınlar”ın ülkesi Amerika’nın, kurguladığı dünyasını, kültürünü ve onların somut varoluş tarzını, “American Way of Life”ı, Coca-Cola’yı, Jeans’i sınığa ediyor!

Yine bu sûrele bütün dünya homojenleştiriliyor; herkesin Coca-Cola içtiği, herkesin fast-food tükündüğü, herkesin her yeni biribiriyile özdeş hâle getirerek kişilikleri örpediği “homojen” bir dünya!

Ancak internet, bu en büyük kütüphane, okuyanları kontrol altında tutuyor; her internet kullanıcısı potansiyel olarak nefes alışlarından bile haberdar olan “Big Brother” tarafından “gözetlenme, kontrol altında tutulma” tehdidi altında yaşamaktadır. Ve yine her internet kullanıcısı bilir ki, internette bir “alınan datalar” vardır bir de “gönderilen datalar”; alınan data benim aldıklarım, ama ya “gönderilen datalar”? Ki-me kim tarafından gönderiliyor? Bizi kim gözetliyor? Kolejli züppe ağzında “iy meyil” şeklinde telâffuz edilen elektronik mektuplarımızı kimler okuyor?

Bunun adı, dolaylı bir “saldırgan küreselleşme”den başkası olabilir mi?

* * *

İnternetin başka ve mühim bir tehdit içeren yanı da virüsler: Korsanlar bir yana (bence onlar çok mâsum) “bana her şeyi vermeye muktedir olan benden her şeyi almaya da muktedirdir” prensibine göre, bütün dünyadaki elektronik bilgilerin bir veya birkaç merkezden kısa bir sürede “delete” edilmesi neden mümkün olmasın? Yedelemek bile hiçbir te’mînat taşıyor; hiçbir “bekap” müstekar değil.

* * *

Zaman zaman aklıma gelmiyor değil: Galiba en iyisi yine daktilo; ne virüs tehlikesi var, ne çökme korkusu, ne de kontrol edilme endişesi; küreselleştirmeye karşı büyük bir emniyet sağlıyor ve en iyisi de şu ki, ânında çıkış alıyorsunuz; üstelik hiçbir şey kağıdın yerini tutmuyor.

DİPNOTLAR

- * ISPRS and Internet: History, Presence and Future, Fabio Remondino, Tuan-chih Chen, Institute of Geodesy and Photogrammetry, Swiss Federal Institute of Technology, ETH Zurich, Switzerland., Int.
Ad.: [http://www.dis.uu.se/dsv/education/courses/ht02/Datavetenskap/articles/A%20Brief%20History%20of%20Internet.pdf]. Date of Ret.: 11.12.2002., p.4